

**ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE**

Az alapvető jogok biztosa
mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus

JELENTÉSE

az AJB-3822/2024. számú ügyben
a Baranya Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézet
látogatásaival összefüggésben

*Előadó:
Dr. Deák-Kondákor Dóra*

Érintett szerv:
Baranya Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézet

2024.

**Az alapvető jogok biztosa, mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus
jelentése
az AJB-3822/2024. számú ügyben**

1. Az eljárás megindulása

A 2011. évi CXLI. törvénnyel kihirdetett kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni egyezmény fakultatív jegyzőkönyve (a továbbiakban: Jegyzőkönyv) 1. cikke szerint „*a Jegyzőkönyv célja egy olyan rendszer létrehozása, amelyben független nemzetközi és nemzeti testületek – a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzése céljából – olyan helyszínekre látogatnak el rendszeresen, ahol embereket fosztanak meg a szabadságuktól.*”

A Jegyzőkönyv 3. cikke értelmében minden részes állam belföldi szinten létrehoz, kijelöl vagy fenntart egy vagy több látogató testületet (nemzeti megelőző mechanizmus, a továbbiakban: NMM) a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megakadályozása érdekében.

Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 2. § (6) bekezdése értelmében Magyarországon 2015. január 1-től az NMM feladatait az alapvető jogok biztosa látja el. E tevékenysége keretében az Ajbt. 39/B. § (1) bekezdése alapján beadvány és felmerült visszásság hiányában is rendszeresen vizsgálja a Jegyzőkönyv 4. cikke szerinti fogvatartási helyeken a szabadságuktól megfosztott személyekkel való bánásmódot.

A kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés tilalmának érvényesítésétől a nemzet létét fenyegető különleges körülmények vagy szükségállapot, veszélyhelyzet esetén sem lehet eltérni.¹

1.1. A látogatás helyszínének kiválasztása

A Jegyzőkönyv 20. cikk e) pontja szerint a nemzeti megelőző mechanizmus feladatai teljesítése érdekében a felkeresni kívánt helyeket és a meghallgatni kívánt személyeket szabadon kiválaszthatja.

A Baranya Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézet² (továbbiakban: Intézet) megyei jellegű végrehajtó intézet, ahol az elítéltek mellett nagyszámú, előzetes letartóztatásban lévő személy tartózkodik. Az előzetes letartóztatott személyek esetében, a büntetőjogi felelősségüket megállapító jogerős ítélet hiányában fennáll az ártatlanság védelme, azonban a büntetőeljárás sikere érdekében, bírói döntés alapján, súlyos szabadságelvonás hatálya alatt állnak. Az említett okból ők különleges helyzetben vannak a büntetőeljárás rendszerében.

A 2022. évi vizsgálatot a járvány elhúzódása indokolta és a járványalakulásával a korlátozások részleges/teljes foldásával változó fogvatartotti körülmények feltárására koncentrált.

1.2. A nemzeti megelőző mechanizmus hatásköre

A Jegyzőkönyv 4. cikk 1. bekezdése értelmében a nemzeti megelőző mechanizmus Magyarország joghatósága és ellenőrzése alatt álló bármely olyan helyen látogatásokat folytathat, „*ahol az embereket valamely állami hatóság utasítására, kezdeményezésére, hozzájárulásával vagy elfogadásával megfosztják személyes szabadságuktól*”. A 4. cikk 2. bekezdése szerint a Jegyzőkönyv alkalmazásában a szabadságelvonás mindennemű fogva tartást vagy bebörtönzést jelent, valamint

¹ Ld. a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény (kihirdette: az 1988. évi 3. tvr.)

² cikk 2. pontját és a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (kihirdette: az 1976. évi 8. tvr.) 4. és 7. cikkét.

² A látogatás idején még Baranya Megyei Büntetés-Végrehajtási Intézet.

egy személy elhelyezését olyan állami vagy magántulajdonú őrizetbe vételi környezetben, amelyet az illető valamilyen bírói, közigazgatási vagy más hatóság utasítására önként nem hagyhat el.

A büntetés-végrehajtási szervezetről szóló 1995. évi CVII. törvény 1. § (1) bekezdése értelmében „*a büntetés-végrehajtási szervezet (a továbbiakban: bv. szervezet) a külön törvényben meghatározott szabadságelvonással járó büntetéseket, intézkedéseket, büntetőeljárási kényszerintézkedéseket, a szabadságvesztésből szabadultak utógondozását, valamint a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői feladatokat végrehajtó állami, fegyveres rendvédelmi szerv.*” A törvény 6. § (1) bekezdése szerint a büntetés-végrehajtási intézetek látják el a szabadságelvonással járó büntetések és intézkedések végrehajtásával járó feladatokat. Mindezek alapján az Intézet fogvatartási helynek minősül, vagyis az alapvető jogok biztosja, mint nemzeti megelőző mechanizmus Ajbtt. 39/B. § (1) bekezdése szerinti hatásköre fennáll.

1.3. A látogatás célja

A koronavírus-járvány okozta megváltozott helyzetben az NMM a fogvatartási helyek eddigi szempontok szerinti vizsgálatán túl feladatának tekintette annak ellenőrzését, hogy a járvány terjedésének megelőzése érdekében alkalmazott intézkedések mennyiben érintették a fogvatartottak alapvető jogait. Az NMM vizsgálatának további szempontja volt, hogy a fogvatartási helyek hogyan biztosítják a vírusfertőzés megelőzésének, illetve az esetleges fertőzés terjedése megakadályozásának feltételeit.

A koronavírus-járvány miatt speciális rendelkezések kerültek bevezetésre, amelyek 2022. június 1-ig voltak hatályban. Az NMM 2022. évi látogatásának célja az volt, hogy megvizsgálja, milyen hatást gyakorolt a járványügyi helyzet változása, a korábbi korlátozások teljes vagy részleges feloldása a járvány 3. évében az Intézetben tartózkodó fogvatartottak elhelyezési körülményeire, a velük való bánásmódra.

1.4. Az érintett alapvető jogok

- Az élethez és emberi méltósághoz való jog: „*Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.*” [Alaptörvény II. cikk];
- A kínzás, embertelen, megalázó bánásmód vagy büntetés tilalma: „*Senkit nem lehet kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni, valamint szolgaságban tartani.*” [Alaptörvény III. cikk (1) bekezdés];
- A testi és lelki egészséghez való jog: „*Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez.*” [Magyarország Alaptörvénye (a továbbiakban: Alaptörvény) XX. cikk (1) bekezdés];
- A magán- és családi élethez való jog: „*Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák.*” [Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdés];
- Az egyenlő bánásmóddhoz való jog: „*Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.*” [Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdés].

1.5. Az alkalmazott nemzeti és nemzetközi jogforrások, iránymutatások

Nemzeti jogforrások

- Magyarország Alaptörvénye;
- 1976. évi 8. törvényerejű rendelet az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről;
- 1988. évi 3. törvényerejű rendelet a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény kihirdetéséről;
- 2011. évi CXI. törvény az alapvető jogok biztosáról (a továbbiakban: Ajbt.);
- 2011. évi CXLIII. törvény a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni egyezmény fakultatív jegyzőkönyv kihirdetéséről (a továbbiakban: Jegyzőkönyv);
- 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról (a továbbiakban: Bvtv.)
- 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól (a továbbiakban: IM rendelet);
- 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról (a továbbiakban: Be.);
- 37/2014. (IV. 30.) EMMI rendelet a közétkeztetésre vonatkozó táplálkozás-egészségügyi előírásokról;
- 13/2022. (IV. 29.) BM rendelet a büntetés-végrehajtási intézetben fogvatartott elítéltek és egyéb jogcímen fogvatartottak ételmezési ellátásának ételmezési szakmai és táplálkozás-egészségügyi követelményeiről;
- 2020. évi LVII. törvény a veszélyhelyzet megszüntetéséről;
- 2020. évi LVIII. törvény a veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő átmeneti szabályokról és a járványügyi készülségről;
- 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet kihirdetéséről;
- 71/2020. (III. 27.) Korm. rendelet a kijárási korlátozásról;
- 90/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet kihirdetésével összefüggésben egyes büntetés-végrehajtási szabályok módosításáról (a továbbiakban: 90/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet);
- 282/2020. (VI. 17.) Korm. rendelet a 2020. március 11-én kihirdetett veszélyhelyzet megszüntetéséről;
- 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól;
- 37/2020. (VII. 24.) BVOP utasítás a videóhívással megvalósuló elektronikus kapcsolattartás eljárásrendjéről;
- a koronavírus-járvány enyhülésével összefüggő feladatok végrehajtására kiadott 30500/6704-1/2021.ált. BVOP Intézkedési terv VII. (továbbiakban: BVOP Intézkedési terv VII.) és a 30500/6704-6/2021.ált módosítása;
- a koronavírus-járvány enyhülésével összefüggő látogatófogadással, videó hívással megvalósuló elektronikus kapcsolattartással, valamint a telefonálási renddel együtt járó feladatok végrehajtására kiadott 30500-17/146-78/2021. fogv. számú BVOP Eljárásrend II. (továbbiakban: Eljárásrend II.);
- a koronavírus-járvány enyhülésével összefüggő látogatófogadással, videó hívással megvalósuló elektronikus kapcsolattartással, valamint a telefonálási renddel együtt járó feladatok végrehajtására kiadott 30500-17/78-14/2022. fogv. számú BVOP Eljárásrend III. (továbbiakban: Eljárásrend III.);
- Baranya Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet Parancsnokának 30506-3/1-55/2022. int. számú Intézkedése a fogvatartottak kapcsolattartására vonatkozó egységes intézeti feladatok végrehajtására (továbbiakban: Kapcsolattartási intézkedés);

- Baranya Megyei Büntetés-Végrehajtási Intézet Parancsnokának 3056-3/1-53/2022.int. számú Intézkedése a fogvatartottak panaszjogának gyakorlásával kapcsolatos feladatokról, valamint a kártérítési és a kártalanítási eljárások ügyintézésének eljárásrendjéről (továbbiakban: Panaszintézkedés).

Nemzetközi források

- az ENSZ fogvatartottakkal való bánásmódra vonatkozó standard minimumszabályai (a továbbiakban: Mandela Szabályok) [*United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (the Nelson Mandela Rules) General Assembly resolution 70/175, annex, adopted on 17 December 2015*];
- Az ENSZ fogva tartott nőkkel való bánásmódra és a bűncselekményt elkövető nőkkel szemben alkalmazott, szabadságelvonással nem járó intézkedésekre vonatkozó szabályai (a továbbiakban: Bangkoki Szabályok) [*United Nations Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non-custodial Measures for Women Offenders (the Bangkok Rules) General Assembly resolution A/RES/65/229, annex, adopted on 21 December 2010*];
- Advice of the Subcommittee on Prevention of Torture to States Parties and National Preventive Mechanisms relating to the Coronavirus Pandemic (7 April 2020) [CAT/OP/10] (a továbbiakban: SPT Tanács);
- az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának Európai Börtönszabályokról szóló Rec(2006)2-rev számú ajánlása (a továbbiakban: Európai Börtönszabályok);
- a CPT 2. Általános Jelentése [CPT/Inf (92) 3];
- a CPT 10. Általános Jelentése [CPT/Inf (2000) 13];
- a CPT 11. Általános Jelentése [CPT/Inf (2001) 16];
- a CPT-nek a büntetés-végrehajtási intézetekben az egy fogvatartottra jutó élettérre vonatkozó előírásai [CPT/Inf (2015) 44];
- CPT: Nyilatkozat a szabadságuktól megfosztott személyek koronavírus (COVID-19) viláגיárvánnyal kapcsolatos kezelési alapelveiről [CPT/Inf(2020)13] (a továbbiakban: CPT: COVID-19 Nyilatkozat).

1.6. A látogatás módszere, a vizsgálat szempontjai

Az NMM alapvető feladata, hogy a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzése céljából a Jegyzőkönyv 4. cikke szerinti fogvatartási helyeken a szabadságuktól megfosztott személyekkel való bánásmódot vizsgálja.

A látogatócsoport tagjai a következő módszereket alkalmazták:

- a) dokumentumok bekérése, helyszíni iratbetekintés, fényképfelvételek készítése;
- b) az elhelyezés fizikai körülményeinek vizsgálata;
- c) fogvatartottak, az Intézet személyi állományának tagjai és vezetői személyes meghallgatása, előzetesen kidolgozott, iránymutatóként szolgáló kérdéssorok alapján.

Az Intézet látogatása során a látogatócsoport tagjai a vezetőség tagjaival és a fogvatartottakkal készítették interjúkat. Megtekintették az Intézet közösségi tereit, illetve felmérték a zárkák állapotát, fényképfelvételeket készítettek és betekintettek a vonatkozó iratokba.

1.7. Szankciók tilalma

A Jegyzőkönyv 21. cikke értelmében semmilyen hatóság és tisztviselő nem rendelhet el, nem alkalmazhat, nem engedélyezhet, és nem tűrhet el semmilyen személy vagy szervezet elleni szankciót, ha az illető a nemzeti megelőző mechanizmussal akár valós, akár hamis információkat közölt, és az adott személyt vagy szervezetet semmiféle más jellegű hátrány sem érheti.

1.8. A látogatás résztvevői

- Dr. Kozma Ákos, alapvető jogok biztosa;
- Dr. Mézes Norbert, jogász;
- Dr. Pálfi Nándor, jogász.

2. Tényállás és megállapítások

2.1. Általános információk és létszám adatok

A Baranya Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézet alaptevékenysége a letartóztatással, biztonsági- és egyéb fontos okból elhelyezett felnőtt korú férfi elítéltek szabadságvesztésével összefüggő büntetés-végrehajtási feladatok ellátása.

Az Intézet 1884. május 13-án kezdte meg működését Pécs belvárosában pécsi királyi ügyészségi fogházként, azóta az épület számos felújításon esett át.

Az intézet befogadóképessége 188 férőhely, az I. objektumban 130 fő, a II. objektumban 58 fő helyezhető el.

Az Intézetben a látogatás napján 206 felnőttkorú fogvatartott (193 férfi és 13 nő) tartózkodott, ami 109,5 %-os telítettséget jelentett. További 9 fő volt a látogatás idején reintegrációs őrizetben. A fogvatartottak közül 5 fő volt időskorú, 2 fő élt fizikai fogyatékossgal, végtaghiánnyal.

A fogvatartotti átlaglétszám 2018-ban 183 fő, 2019-ben 195 fő, 2020. és 2021. évben 180-180 fő, 2022-ben 188 fő volt.

A látogatás idején a biztonsági kockázati csoportok és rezsimekategoróriák szerinti létszám:

Biztonsági kockázat			Rezsimekategoróriák				Összesen
Magas	Közepes	Alacsony	Szigorúbb	Általános	Enyhébb	Nincs besorolva	
5	200	1	12	148	27	19	206

A látogatás idején az Intézetben jelen lévő fogvatartottak létszáma:

Jogerős szabadságvesztést töltők	fegyház	10
	börtön	39
	fogház	2
Letartóztatottak	letartóztatott, I fokú ítéletig	115
	letartóztatott, nem jogerősen elítélt	21
szabálysértési elzárás		4
büntetőjogi elzárás		5
szab.vesztésre átváltoztatott közérdekű munka büntetés		3
szab.vesztésre átváltoztatott pénzbüntetés		7
megőrzésen az intézetben lévők száma		6

Az Intézetben a látogatás időszakában nem működött speciális részleg.

A CPT már többször rámutatott³, hogy a túlszűfolt börtön egyben kényelmetlen elhelyezést, a magánélet folyamatos hiányát és a túlterhelt egészségügyi szolgáltatásokat, fokozott feszültséget (mind a fogvatartottak egymás közötti, mind a fogvatartottak és a személyzet relációjában) stb. hordoz magával. Minden a börtönben nyújtott szolgáltatást, ott folytatott tevékenységet kedvezőtlenül érint, ha több fogvatartott vesz bennük részt, mint ahányra azt eredetileg tervezték és az életminőséget így az egész börtönben rontani fogja, ezáltal a *túlszűfolttság kedvezőtlen hatásai embertelen és megalázó fogvatartási viszonyokhoz vezetnek.*

Mindezek alapján felhívja az NMM a figyelmet arra, hogy a tartós túlszűfolttság veszélyezteteti az embertelen és megalázó bánásmód tilalmának az érvényesülését.

³ CPT/Inf (97)10 7. Általános Jelentése; CPT/Inf (92)3 2. Általános Jelentése

2.2. A fogvatartottak befogadása

A befogadási eljárás⁴ során az intézetbe érkező fogvatartott először a bűnügyi nyilvántartó (befogadó) csoporthoz kerül, ahol a személyi adatok egyeztetése után nyilvántartási számmal látják el. Az állandó személyazonosító okmányait (személyi igazolvány, lakcímkártya, jogosítvány, útlevel) és egyéb iratait, igazolványait (pl. közgyógyellátási igazolvány) a befogadásakor át kell adnia, azt a bv. intézet megőrzi. Az okmány- vagy értékletébe helyezett iratok és készpénzt helyettesítő eszközök (személyi igazolvány, jogosítvány, bank- és kereskedelmi kártyák, takarékkönyv, stb.) lejáratí idejét az intézet nem kíséri figyelemmel.

Az Intézet megállapodott a rendőrséggel, hogy a külföldi állampolgárok esetében a rendőrségi kihallgatás után a tolmács átmege az Intézetbe és segít nekik fordítani a befogadásnál, melyet természetesen az Intézetnek számláz a tolmács. A külföldi állampolgárságú fogvatartott befogadása után nyilatkozatának megfelelően, késedelem nélkül értesítik az állampolgársága szerint illetékes diplomáciai, vagy konzuli képviselőt. Az értesítés csak akkor mellőzhető, ha a fogvatartott írásbeli nyilatkozatban ezt kifejezetten kéri. Külföldi állampolgárságú fogvatartott esetében – kiutasítás mellékbüntetés esetén – az intézet az úti okmányt az I. fokú bíróság székhelye szerint illetékes idegenrendészeti hatóságnak küldi meg. Amennyiben a bíróság kiutasítás mellékbüntetését nem alkalmazott, az úti okmány szintén okmányletébe kerül.

A befogadásakor nyilatkoztatják a fogvatartottat a személyes adatainak kezeléséről, felhasználásáról, dohányzási szokásáról, esetleges rendőri bántalmazásáról. Írásos tájékoztatót kap a szabadságvesztés végrehajtásának rendjéről, a fogvatartottak jogairól, kötelezettségeiről, a törvényben meghatározott kényszerítő eszközök használatának a lehetőségéről, valamint a legfontosabb tűz-, munka- és balesetvédelmi előírásokról. A befogadása alkalmával fényképet is készítenek a fogvatartotról, illetve jogszabályi felhatalmazás alapján elítéltekről ujjnyomatot és indokolt esetben DNS mintát is vesznek. Ezt követően a fogvatartott ruházatának, csomagjainak, személyes tárgyainak átvizsgálása (motosás) következik. A közösségbe helyezést kötelező egészségügyi vizsgálatnak és szükség esetén fürdésnek kell megelőznie. A fogvatartottaknál nem tartható tárgyakat letébe helyezik. A letében 1 váltás ruházatnak és lábbelinek szabadulására a rendelkezésére kell állnia. Ezen felül maximum 1 letéti zsáknai (mérete: 86 X 75 cm) tárgy helyezhető el.

A fogvatartott által befogadásakor jogszerűen behozott gyógyszert az ápoló – munkaidőn túl a biztonsági tiszt – tőle átveszi. Az intézet orvosa a befogadást követő első munkanapon meghatározza a gyógyszer további adagolását, dönt a szükséges kezelésekről, gyógyszerekről. A gyógyszereket névre szólóan, elkülönítve az eü. osztályon tárolják.

A felszerelés során minden fogvatartott megkapja az étkezéshez szükséges eszközöket, az ágyneműt, a törülközőt, fogvatartotti mobiltelefont és annak tartozékait, valamint az elítéltek a formaruhát is. Kérelmére a befogadásakor ellátják a fogvatartottat tisztasági felszereléssel, mely a későbbiekben csak akkor adható, ha nem rendelkezik letéti pénzzel, és a tisztasági felszereléssel való ellátását „Kérelmi lapon” kérelmezi.

A fogvatartottat közösségbe helyezését megelőzően egészségügyi szempontból megvizsgálják. A befogadásakor történő elsődleges egészségügyi vizsgálatot szakápoló végzi, ezt 72 órán belül orvosi vizsgálat követi. Befogadásakor a fogvatartottnak jeleznie kell a befogadást megelőzően elszenvedett sérüléseket, baleseteket, betegségeit, folyamatban levő kezelését, továbbá bemutatni az erről szóló egészségügyi dokumentációt az orvosnak. A fogvatartottat írásban tájékoztatják az egészségügyi ellátásra, gyógyszeres kezelésre vonatkozó legfontosabb tudnivalókról.

Normál körülmények között fertőző betegség észlelése esetében az egészségügyi személyzet intézkedik egészségügyi elkülönítéséről.

A Covid-járványra tekintettel a látogatás idején fennálló gyakorlat szerint a befogadás során a tünetmentes érkezőket 10 napra elkülönítik a II. Objektum karantén részlegében. Ez idő alatt kötelezően maszkot kell viselniük. Ezután már a fogvatartottaknak nem kell semmilyen

⁴ Házirend II/2. fejezet

védőfelszerelést, maszkot viselniük, illetve nincs ilyen előírás az intézetben jelenleg az őrsemélyzetre vonatkozóan sem. Kézfertőtlenítőt használ a személyi állomány a zárkába be és kilépéskor.

Az orvosi vizsgálat mellett külön van a pszichológusi befogadás, minden egyes fogvatartott esetében ez is kötelező.

A fogvatartott zárkáját vagy lakóhelyiségét, illetve fekhelyét a reintegrációs tisztt, munkaidőn túl a biztonsági szakterület jelöli ki. A befogadás során a fogvatartottat meghallgatja a Befogadási és Fogvatartási Bizottság, majd a meghallgatása után döntenek rezsimbe és biztonsági kockázati csoportba sorolásáról, munkahelye és munkaköre kijelöléséről, beiskolázásáról, illetve elhelyezési részlegre és reintegrációs csoportba helyezéséről. Az elítélttel a befogadási eljárás során a nyilvántartási, az egészségügyi, a reintegrációs és a pszichológiai szakterület egy a büntetés-végrehajtási szervezet által kidolgozott kérdőívet vesz fel. A kérdőív felvételének célja, hogy a szabadságvesztés végrehajtása során a fogvatartott kockázatértékelésének megfelelő, személyre szabott reintegrációs programokat tudják felkínálni.

A befogadás során a fogvatartott megkapja a jogaira és kötelezettségeire vonatkozó tájékoztatót.

A meghallgatott fogvatartottak a befogadási eljárással, a letétezéssel, nyilvántartásba vétellel kapcsolatban nem fogalmaztak meg problémákat.

A fogvatartottak befogadásával kapcsolatban a vizsgálat nem tárt fel alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt.

2.3. Elhelyezési körülmények, higiéniai körülmények, tisztálkodás

A helyszíni parancsnoki tájékoztatás szerint zárkafelújítás nem volt az épület, de rendszeres a karbantartás. Összenyitották a 2-2 személyes zárkákat és ezek 3 fős zárkák lettek. A zárkaajtókat folyamatosan cserélik korszerű ajtókra. A reintegrációs őrizet bővítési lehetőségeit keresik, mert a fogvatartottak betartják és szeretik a reintegrációs őrizetet. Azonban az eszközök milliós nagyságrendű költséget okoznak, folyamatosan fejlesztek, de a költségvetés szab határt.

Az Intézetben összesen 65 zárkahelyiség található, ebből 15 szolgál a nők elhelyezésére. 3 extra nagy zárka (15, illetve 14-14 fős), 2 db 9 fős, 1 db 8 fős, 4 db 7 fős, 2db 6 fős, 1 db 5 fős 5 db 4 fős, 19 db 3 fős, 23 db 2 fős és 4 db 1 fős zárka van, illetve egyben nincsenek elhelyezve fogvatartottak. A tartós elhelyezésre szolgáló zárkákból biztosított volt a jogszabályban előírt élettér.

A nők elhelyezését 1 db 15 fős, 1 db 9 fős, 1 db 5 fős, 3 db 4 fős és 9 db 3 fős zárka biztosítja.

Jelenleg két fogyatékossgal élő fogvatartott van az intézetben, mindkét személy alsó végtagamputált, így külön speciális zárkában vannak elhelyezve.

Az Intézet bejárása során a benti hőmérséklet átlagosan 18 C° fok körül volt. Az intézetben a spontán ellenőrzött radiátorok melegek voltak mind a folyosókon, mind a zárkákból. Ugyanakkor a fogvatartottak arról számoltak be, hogy általában hidegek a radiátorok és néha fáznak, illetve csak reggel és este fűtik a zárkákat nagyobb fokozaton.

A megtekintett zárkák berendezése valamennyi esetben megfelelt az IM rendelet 3. sz. mellékletének (zárka és lakóhelyiség berendezései, felszerelési tárgyai). Az összes megtekintett zárkában LCD TV volt felszerelve, több TV csatorna volt fogható a zártláncú belső adás mellett.

A zárkákból elegendő a fény, a szellőzés is biztosított volt. A zárkában nincsen meleg víz, ezért vízfórralót használnak, leveshez, teához, kávéhoz.

A nők elmondásuk szerint minden nap meleg vízzel tudnak fürdeni, azonban hétvégén vagy van meleg víz vagy nincs. A dolgozók és a betegek szintén mindennap fürödhetnek. A többi férfi heti háromszor fürödhet.

A WC helyiségek ablakkal vannak ellátva, de megoldották a betekintő nyílás lefestésével, homályossá tételével, azt, hogy ezen keresztül a betekintés nem lehetséges.

A zárkahelyiségekben nem volt látható penészedés és a rendszeres takarítás megállapítható volt.

A közös zuhanyhelyiségekben néhol rozsdásodás tapasztalható, de alapvetően tiszták.

Az intézet minden szintjén kézfertőtlenítő ki volt helyezve, a kézfertőtlenítők fel voltak töltve fertőtlenítő folyadékkal.

Az épület közös helyiségeiben tisztaság uralkodott, minimális, a használatból adódó falszennyeződésekkel lehetett csak látni.

A parancsnok elmondása szerint az ágyi poloska visszatérő problémát jelent az Intézetben, havonta irtják őket, de rendszeresen megjelennek újra. Amennyiben észlelnek ágyi poloska csípést, akkor mindig soron kívüli irtás rendelnek meg a szerződött cégtől.

Az NMM az elhelyezési körülmények és higiéniai körülmények kapcsán nem tapasztalt visszasságot. A látogatás idején az egy fogvatartottra jutó élettér megfelelt mind a hazai jogszabályok,⁵ mind a nemzetközi standardok⁶ minimális élettérre vonatkozó előírásainak

A járványhelyzetről, illetve a fertőzés terjedésének megelőzését célzó intézkedésekről a fogvatartottakat változatos módszerekkel, folyamatosan tájékoztatták. Információs anyagok, figyelemfelhívó plakátok voltak kihelyezve a faliújságokra. Az Országos Parancsnokság oktatási és módszertani anyagokat készített a járvány idején való érintkezésről. A látogatócsoport tapasztalatai szerint a fogvatartottak tisztában voltak a megelőzési szabályokkal és a megváltozott lehetőségekkel.

A hozzátartozók tájékoztatására a készített információs anyagok elektronikusan a BVOP honlapján voltak elérhetők,⁷ továbbá a fogvatartottak is tájékoztatták kapcsolattartóikat a telefonbeszélgetések alkalmával és levélben.

A látogatócsoport a járványhelyzettel kapcsolatos tájékoztatás tekintetében alapvető joggal összefüggő visszasságot nem tapasztalt.

A női fogvatartottak a higiénés feltételek biztosítása kapcsán elmondták, hogy a speciális higiénés szükségleteiket figyelembe veszik. Tudnak vásárolni maguknak tisztálkodási és menstruációs termékeket, de amennyiben ez nem megoldható, az Intézettől is kapnak tisztasági csomagot, pl. ha valakinek csütörtöki napon kezdődik a ciklusa, de a kiétkeztető bolt csak hétfőn van nyitva.

A Házirend⁸ szerint a zárkán 1 csomag vatta, 2 doboz (max. 40 db) tampon, 2 csomag (max. 40 db) egészségügyi betét és 2 doboz (max. 40 db) tisztasági betét tartható. Ez a mennyiségi limit a boltban elérhető kiszerezést figyelembe véve a magasabb árú termékből maximum 32 db, míg az olcsóbb termékből maximum 16 db tampont jelent. A boltban pedig csak hetente tudnak vásárolni a fogvatartottak. Az átlagos 5 napos ciklussal és a tamponok átlagos használati idejével (5 óra) számolva viszont minimum 25 db tampon szükséges egy női fogvatartott számára. Emiatt az NMM álláspontja szerint célszerűbb lenne ezen higiéniai termékeket nem csomagszám, hanem darabszám alapján meghatározni a Házirendben.

Az NMM újra felhívja a figyelmet⁹, hogy a fogvatartott nőkkel való bánásmódra vonatkozó ENSZ dokumentum, a Bangkoki Szabályok 5. pontja értelmében a fogvatartott nők esetében biztosítani kell a speciális higiéniai szükségleteik kielégítéséhez szükséges eszközöket, beleértve e körbe az térítésmentes intimbetéteket is. Ebbe az is beletartozik, hogy megfelelő mennyiségben álljon rendelkezésre a fogvatartott számra az intimbetét, tampon. Az Európai Börtönszabályok 34.1 pontja szerint pozitív intézkedéseket kell hozni a fogvatartott nők sajátos szükségleteinek kielégítése érdekében. A CPT rámutatott, hogy az, ha nem gondoskodnak a nők alapvető higiéniai szükségleteiről – mint az intim higiéniai termékek, pl. betét és tampon biztosítása – már önmagában is megalázó bánásmódot jelent.¹⁰

⁵ A 16/2014. (XII.19.) IM. rendelet 121. § (1) bekezdése szerint „a zárkában vagy a lakóhelyiségben elhelyezhető létszámot úgy kell meghatározni, hogy minden elítélre hat köbméter légtér és egyéni elhelyezés esetén legalább hat, közösen elhelyezett elítéltek esetén személyenként legalább négy négyzetméter élettér jusson.”, a (2) bekezdés alapján „az élettér kiszámításakor a zárka vagy a lakóhelyiség alapterületéből az illemhely és a mosdó által elfoglalt területet (...) figyelmen kívül kell hagyni.”

⁶ A CPT-nek a büntetés-végrehajtási intézetekben az egy fogvatartottra jutó élettérre vonatkozó előírásai [CPT/Inf (2015) 44] 9-10. pontja értelmében az egyszemélyes zárkákban 6m², a több személy által lakott zárka esetében személyenként minimum 4 m² élettér kell, hogy rendelkezésre álljon, nem beleszámítva a vizesblokk által elfoglalt területet.

⁷ Ld.: <https://bv.gov.hu/hu/node/3592>

⁸ Házirend 2. sz. melléklet – a fogvatartottak birtokában tartható tárgyak fajtánként és mennyiségi szempontból történő meghatározása

⁹ Id. AJB-1532/2024. jelentés 9.o.

¹⁰ A CPT 10. Általános Jelentése [CPT/Inf (2000) 13] 31. pont.

Tekintettel arra, hogy a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága 2024. május 29-én úgy nyilatkozott¹¹, hogy az NMM jelentésének hatására valamennyi bv. intézetre kiterjedően módosították a fogvatartottak birtokában tartható tárgyak listáját, e körben az NMM nem fogalmaz meg ajánlást.

2.4. Élelmezés, kiétkező bolt

Az Intézet főzőkonyháján a látogatás napján a fogvatartottakra és a személyzetre főztek. A konyhán 13 fogvatartott konyhai kiségitőként, 1 fő pedig szakácsként dolgozik. A 37/2014. (IV. 30.) EMMI rendelet hatálya – az 1.§ (1) bek. b) pontja értelmében – kiterjed valamennyi, közétkeztetési szolgáltatást saját, működő főzőkonyhája révén biztosító Intézményre, szervre, szervezetre, gazdasági társaságra, természetes személyre (a továbbiakban együtt: Közétkeztető).

Ugyanezen rendelet 2.§ (1) bekezdés 2. pontja szerint a diétás étrend: olyan ételekből összeállított étrend, amely különleges összetételére vagy az előállítása során alkalmazott egyedi eljárásra tekintettel olyan fogyasztók speciális táplálkozási igényeit elégíti ki, akik számára sajátos egészségi állapotuk bizonyos anyagok ellenőrzött mértékben történő fogyasztását teszi indokolttá.

A büntetés-végrehajtás intézetekre speciális szabályok vonatkoznak, amelyet a büntetés-végrehajtási intézetben fogvatartott elítéltek és egyéb jogcímen fogvatartottak élelmezési ellátásának élelmezési szakmai és táplálkozás-egészségügyi követelményeiről szóló 13/2022. (IV. 29.) BM rendelet tartalmaz.

Az Intézetben többféle diéta is biztosított (szénhidrátcsökkentett 160 gr vagy 200 gr stb.), a normál étrenden lévők napi háromszor, a cukorbetegség ötször kapnak ételt. Az élelmezéssel kapcsolatban a meghallgatott fogvatartottak nem jeleztek problémát. A járvány miatt többlet biztonsági szabályok a konyhán nem lettek bevezetve.

Az Intézet által átadott dokumentumok/étlapok (2022.10.31- 2023.01.01.) nem felelnek meg a 37/2014. (IV. 30.) EMMI rendeletnek, azonban megfelelnek a 13/2022. (IV. 29.) BM rendeletnek. Naponta biztosítandó energiaszükséglet egész napos étkeztetés esetén 19-69 éves korcsoport számára: 2000-2500 Kcal. A BM rendelet nem határoz meg energiaszükségleti megfelelést, csupán egy táblázatot ad meg a napi kenyér és hús adagjának biztosítása érdekében. Az étlapok nem jelölik az ételekben a zsír, szénhidrát, cukor mennyiségét, ugyanígy csak nagyjából határozza meg a kapott ételt: Pótlékként „tejtermék” van megjelölve, de ebből nem derül ki, hogy az pontosan mi. Ugyanígy csupán „gyümölcs” megjelölés szerepel az étlapon, a pontos fajtája nem. Szintén nem derül ki, hogy az intézet alkalmaz-e az étlapok összeállítása során dietetikust, az csupán az orvos aláírását tartalmazza, dietikusét nem.

Ennélfogva nem ellenőrizhető, hogy az így biztosított diétásétrend megfelel-e a pl. a maximális cukormennyiség, szénhidrátmennyiség követelményének.

Az NMM felhívja a figyelmet arra, hogy „a jobb minőségű élelmezésnek közismerten pozitív hatása van a fogvatartottak hangulatára”,¹² ami hozzájárulhat az egymás közötti, illetőleg a személyi állománnyal való kapcsolatukban kialakuló konfliktusok csökkenéséhez, illetve egészségmegőrző hatása is van, ezért célszerű az étlap összeállításába dietetikust bevonni, illetve biztosítani kell a diétás étkezés szakmai előírásait és konyhatechnikai követelményeit is.

A fogvatartottak az Intézet boltjában vásárolhatnak szükségleti cikkeket a munkadíjuktól vagy letéti pénzükből fogvatartotti kártyával. A vásárlás előzetes ütemterv alapján valósul meg. Az Intézetben minden héten szerdán és csütörtökön van nyitva a kiétkezői bolt.

A bolt áraival és a kínálatával kapcsolatban a meghallgatott fogvatartottak nem fogalmaztak meg kifogást, úgy nyilatkoztak, hogy mindig tudnak valamit venni, hogy kiegészítsék az Intézet által biztosított étkezést, és további higiéniai termékekhez és a dohányárukhoz is hozzájutnak.

A kiétkeztetéssel kapcsolatban az NMM nem állapított meg alapjoggal összefüggő visszasságot.

¹¹ 30500-17/482-5/2024.fogv. sz. válaszevél

¹² Balogh Attila: Felmérés a fogvatartottak közérzetét javító intézkedések hatásairól. Börtönügyi Szemle 2003/3. 40. o.

2.5. Egészségügyi és pszichológiai ellátás

Az Intézet állandó egészségügyi ellátását 1 főápoló és 4 szakápoló biztosítja. A parancsnok által közölt adatok szerint teljes munkaidőben szerződéssel foglalkoztatnak emellett egy orvost, illetve a fogorvosi és a pszichiáteri feladatokat megbízási szerződés keretében látják el az Intézetben.¹³ A meghallgatott fogvatartottak szerint hétfőn, szerdán, és pénteken érhető el az orvos, de az egészségügyi részleg nővérkéi elérhetők minden nap, hétvégén is.

A nőgyógyászati jellegű problémák esetén az intézeti orvos beutalása alapján külső egészségügyi intézménybe viszik ki szakrendelésre. A többi szakrendelésre szintén kiszállítják a fogvatartottakat, 2022-ben 284 db egészségügyi előállítás és 7 db kórházi szállítás történt.

Kérelmi lapon jelezhetik a fogvatartottak, ha egészségügyi probléma miatt orvoshoz szeretnének menni, illetve a befogadást követő 72 órán belül orvosnak kell megvizsgálnia a fogvatartottat.

Időskorú személyek orvosi felügyelete folyamatos, és nagyon figyelnek az orvosi utasítások betartására, gyógyszerek időben történő bevitelére. Az Intézetben a látogatáskor egy állapotos fogvatartott volt, ezért őt hetente vizsgálta az orvos és a szükséges vitaminokat is megkapta.

Az intézetben két pszichológus dolgozik, egyikük mindig elérhető napközben az Intézetben. A pszichológusok rendszeresen tartanak szemlét, illetve a befogadás során is beszélnek a fogvatartottakkal, továbbá kérelem alapján mehetnek hozzájuk a fogvatartottak.

A fogvatartottak alapvetően elégedettek voltak az egészségügyi részleggel, a pszichológussal. Többen rendszeresen rendelnek az egészségügyi csoporton keresztül vitaminokat, ezzel kapcsolatban problémát nem jeleztek, a gyógyszereléssel kapcsolatban szintén nem jeleztek problémát.

A vizsgálat a fogvatartott személyek egészségügyi és pszichológiai ellátásával kapcsolatban alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem tárt fel.

2.6. Kapcsolattartás

A koronavírus-járvány időszaka alatt – a fertőzés megelőzése érdekében – a személyes kapcsolattartási módok korlátozására került sor a büntetés-végrehajtási intézetekben, a látogatás időpontjában ezen korlátozásokat már részben feloldották. A fogvatartottak több módon tarthatnak kapcsolatot hozzátartozóikkal az Intézetben. 2021 májustól újra fogathatnak látogatót, telefonálhatnak, videóhívást „kezdeményezhetnek” a személyi állomány tagjának segítségével, levelet, csomagot küldhetnek és fogadhatnak.

A fogvatartottak és a dolgozók egészségének megóvása érdekében 2021. november 8-tól 2022. május 1-ig ideiglenesen újra szünetelt a látogatófogadás a bv. intézetekben.

A 2022. május 1-vel az ismételten újrainduló látogatófogadásra havonta egy esetben, maximum 60 perc időtartamban kerülhetett sor, a fogvatartotthoz egy időben két hozzátartozó érkezhet.¹⁴ A látogatás a fogvatartottak és hozzátartozók közötti plexilappal elválasztott asztalnál történhetett, a fizikai érintkezés teljes kizárásával. A fogvatartottak a látogatófogadó helyiségben találkozhatnak a látogatókkal. A látogatások számát, időpontját és a látogatás alkalmankénti időtartamát a rezsimszabályoknak megfelelően az Intézet parancsnoka határozza meg.

A módosított Kapcsolattartási intézkedés¹⁵ szerint egy időben egy fogvatartotthoz maximum 4 személy léptethető be. Kiskorú felnőtt kísérete nélkül, ittas, vagy bódult állapotban lévő személy nem léptethető be látogatásra, valamint az, akinek a személyazonossága egyértelműen nem állapítható meg. A látogatás lebonyolítására az alsó udvaron kialakított látogatóhelyiség került kijelölésre. A látogató helyiségben kialakításra került 3 db. zárt, biztonsági beszélő fülke, valamint 7 db plexi fallal elválasztott, telefonkészülékkel felszerelt asztal, fogvatartotti oldalon 1 db, a kapcsolattartói oldalon 2 db készülékkel. Ezen felül elhelyezésre került 3 db, a családi beszélő lebonyolításához rendszeresített asztal, székekkel, amely a kapcsolattartók által körbeülhető. A

¹³ Az Intézet Szervezeti és Működési Szabályzata 1. sz. melléklet

¹⁴ Eljárásrend III. 3) pont.

¹⁵ Kapcsolattartási intézkedés 30., 54. és 60. és 63. p.

látogatóhelyiségben kialakításra került gyermek játszósarok. A gyermekjátékokat tartalmazó szekrényből szükség szerint lehet a látogatás idejére játékokat kiadni, amelyeket a látogatás végén vissza kell helyezni a szekrénybe, a szekrényt be kell zárni.

Az Alacsony biztonságú kockázatú és Enyhe rezsimbe sorolt fogvatartottak részére engedélyezhető (kivéve házasságkötés esetén) a családi látogatófogadás, melyek során a látogatóhelyiségben az asztalokat és székeket úgy kell elhelyezni, hogy a fogvatartottak és látogatóik az asztalt körbe ülve, a tiltott tárgyak bejutásának megakadályozását célzó térelválasztó elemek alkalmazása nélkül, közvetlenül kommunikálhassanak egymással. Az asztalok egymástól elhatárolva, külön vannak elhelyezve. Egy időpontban 4 fogvatartott osztható be.

A Házirend előírásai szerint¹⁶ a rendelkezési jogkör gyakorlója, illetve az intézet engedélye alapján a fogvatartott hozzátartozóival, valamint az általa megjelölt személyekkel tarthat kapcsolatot. A kapcsolattartó regisztrálásához elengedhetetlen az érintett személy hozzájárulása. Az ehhez szükséges formanyomtatványt reintegrációs tisztjétől kaphat a fogvatartott. Ennek hiányában a megjelölt személlyel kapcsolatot nem tarthat. Tizenhat éven aluli kapcsolattartó esetén a törvényes képviselő írásos hozzájáruló nyilatkozatára van szükség. A letartóztatottak kapcsolattartására vonatkozóan a büntetőeljárás eredményes lefolytatása érdekében a rendelkezési jogkör gyakorlója korlátozást, tiltást rendelhet el.

A fentiekén túl a fogvatartott kapcsolatot tarthat védőjével, illetve egyeztetést követően jogi képviselőjével is. A letartóztatott a védőjével – és ha nem magyar állampolgár, államának konzuli tisztségviselőjével – szóban, írásban, skype alkalmazás segítségével, levélben és telefonon – a befogadás időpontjától –, ellenőrzés nélkül érintkezhet. A szóbeli érintkezésre az intézet hivatali idejében kerülhet sor az ügyvédi látogató helyiségben, kivéve, ha a védővel való megbeszélés olyan eljárási cselekmény megtétele végett szükséges, amelynek elmulasztásához jogkövetkezmény fűződik.

A fogvatartott levelezhet, illetve havonta csomagot fogadhat és küldhet. A csomag fogadása postai úton történhet, illetve webshopon keresztül vagy látogatófogadás során rendelhető meg. A bv. szerv területén kívülről érkező csomagban élelmiszer, tisztálkodási szer, dohánytermék egyáltalán nem küldhető.¹⁷ A csomag maximális súlya 5 kg lehet, amennyiben a csomagtúlsúlyos (kivéve a ruházatot, gyógyszert vagy gyógyászati segédeszközt tartalmazó csomagot) vagy kapcsolattartásra nem jogosulttól érkezik, azt visszaküldik a feladónak.

A Kapcsolattartási intézkedés külön rendezi a külföldiek levelezését. Ha az intézetben tartózkodó külföldi állampolgárságú fogvatartottnak nincs letéti pénze, a hozzátartozó részére havonta egy alkalommal, kérelmi lap alapján - az intézet költségére - küldhet levelet. Az illetékes külképviselethez írt levelet – ha a fogvatartott nem rendelkezik letéti pénzzel – az intézet átírással továbbítja.¹⁸

Azok a fogvatartottak, akik rendelkeznek kapcsolattartóval, igényelhetnek mobiltelefont, és a rájuk vonatkozó rezsimszabályoknak megfelelő gyakoriságban és időtartamban telefonálhatnak. Emellett fali telefon is rendelkezésre áll azoknak, akiknek nincs annyi pénze, hogy a kauciót kifizessék a mobiltelefonra.

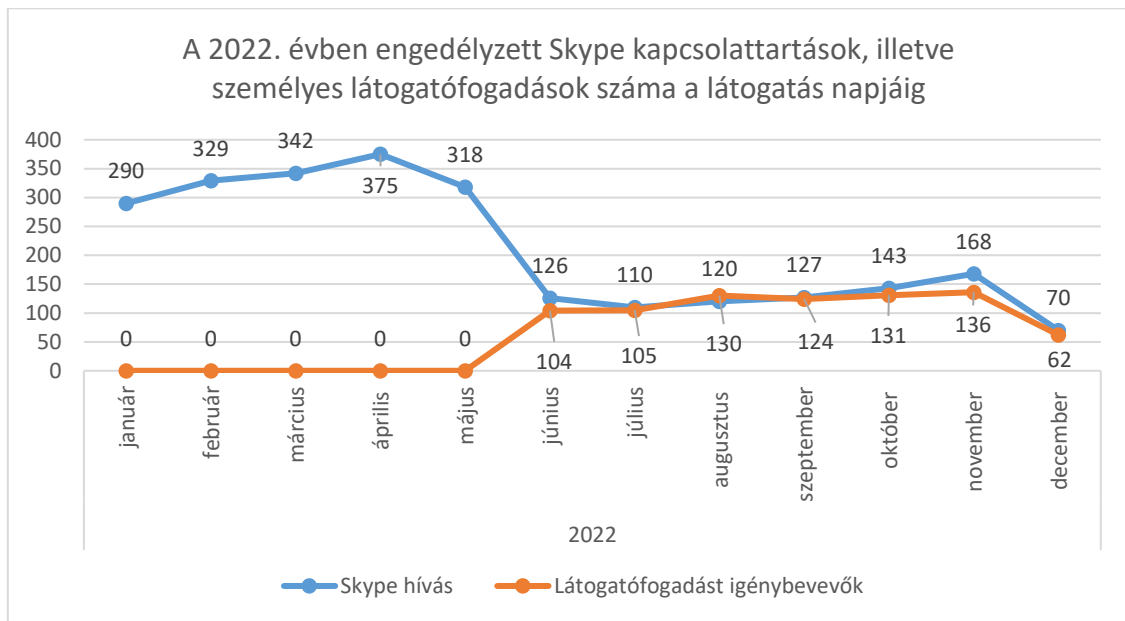
A Mandela Szabályok 58. pontja értelmében a fogvatartottak számára a hagyományos módokon – levelezés, látogatók fogadása – túl a rendszeres kapcsolattartást, amennyiben lehetséges, telekommunikációs, elektronikus, digitális és egyéb eszközökön keresztül is biztosítani kell.

A személyi állomány tagjai szerint népszerű volt a Skype-használat, de tapasztalataik szerint a járvány lecsengése utáni újranyitással, a személyes kapcsolattartás újra engedélyezésével a látogatófogadások száma folyamatosan emelkedik vissza a járvány előtti szintre, ezzel egyidejűleg a Skype használat száma csökken. 2022-ben 2518 db kapcsolattartói Skype hívást és 792 db látogatást igénybe vevő fogvatartott volt összesen; a látogatófogadások alkalma 163 db volt.

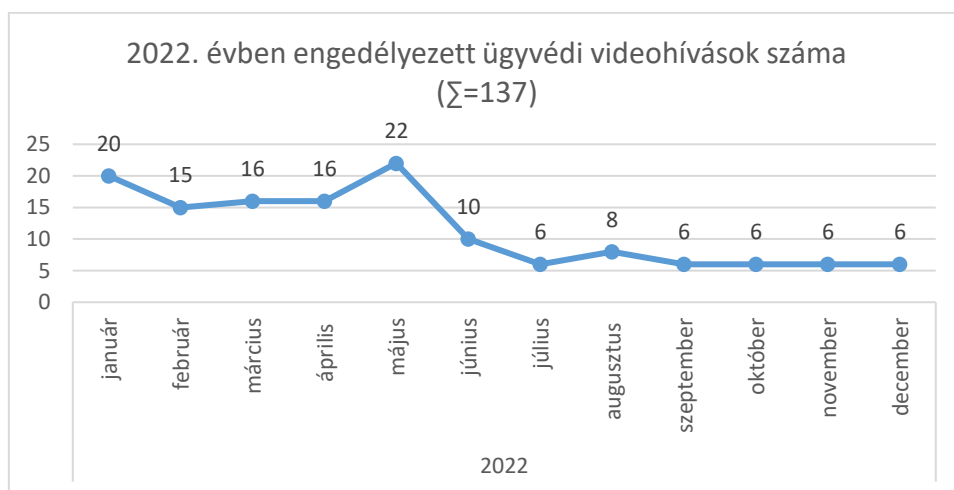
¹⁶ Házirend VI. fejezet

¹⁷ Bv.tv. 176. § (4) bekezdés

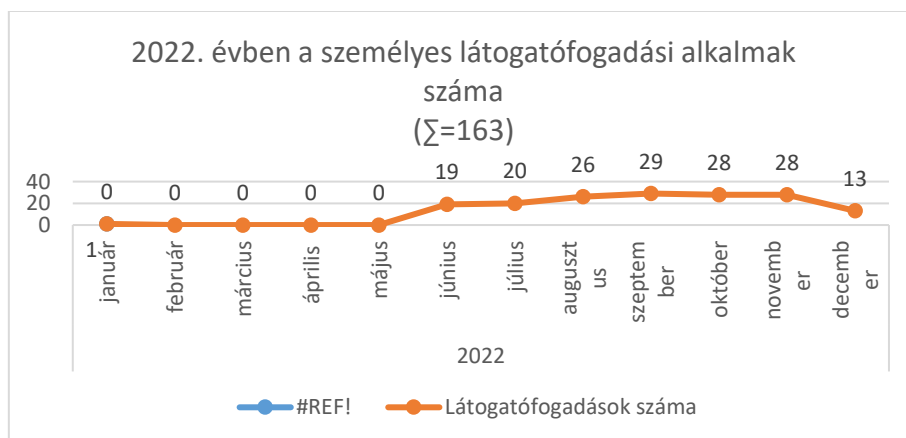
¹⁸ Kapcsolattartási intézkedés 30. pont

A fogvatartottak között népszerű az ügyvédi beszélő videohíváson történő lebonyolítása is. 2022-ben 137 ilyen beszélőre került sor.

A fogvatartottak közül ugyanakkor többen elmondták, hogy főleg idős rokonaikkal tartják a kapcsolatot, akik nem értenek a videotelefonáláshoz, ezért fontos volt számukra a személyes látogatófogadás újra indulása.

A fenti két diagram adatai alapján megállapítható, hogy a fogvatartottak továbbra is fokozottan igénylik a személyes kapcsolattartás, látogatófogadás lehetőségét. Noha a látogatásidején már volt lehetőség mind a Skype-os hívásokra, mind a személyes látogatófogadásra, a fogvatartottak és családtagjaik csak úgy találkozhatnak egymással, hogy őket elválasztja egy padlótól a mennyezetig érő plexifal, így semmilyen fizikai kontaktus nem jöhet létre köztük.

A bv. intézetek működése szempontjából fontos a biztonságos őrzés feltételeinek fenntartása és a tiltott tárgyak bevitelének megakadályozása. Mindezt elősegítheti a magas plexifal felállítása, azonban ez sem jelent teljes garanciát arra, hogy minden tiltott tárgyat kiszűrjenek. Egyes fogvatartottak esetében akkor lehet indokolt a teljes plexifal elválasztás a látogatófogadás során, ha biztonsági kockázatot jelent a közvetlen érintkezés. Azon fogvatartottak esetében, akik alacsonyabb biztonsági kockázati besorolást kaptak, indokolt lehet megvizsgálni, hogy miként biztosítható a fizikai érintkezést is lehetővé tevő látogatófogadás. Az NMM álláspontja szerint a közvetlen találkozás lehetősége elősegíti a fogvatartottak reintegrációját, ösztönző lehet a jó magaviseletre és hozzájárul a családi kapcsolatok fenntartásához.

Az Alaptörvény VI. cikkében biztosított családi élethez való joggal és a III. cikkben foglalt megalázó bánásmód tilalmával összefüggő visszásságot eredményezhet, ha a fogvatartottak csak úgy találkozhatnak a hozzátartozóikkal, hogy őket teljes mértékben egy plexifal választja el egymástól.

Tekintettel arra, hogy a BVOP időközben 2024. július 1-vel módosította a látogatás végrehajtásának eljárási szabályairól szóló 12/2020 (IV. 24.) BVOP utasítást¹⁸, valamint 2025. március 1-jétől módosulnak a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény vonatkozó rendelkezései, az NMM a jelen jelentésben nem fogalmaz meg ajánlást a látogatófogadás kapcsán.

A kapcsolattartás egyéb – fentebb leírt – formáival kapcsolatban az NMM nem tárt fel alapjoggal összefüggő visszásságot.

2.7. Reintegrációs tevékenységek – munkavégzés, oktatás, szabadidős programok, vallásgyakorlás és lelki gondozás

A Mandela Szabályok 4.2. pontja szerint a reintegráció érdekében a fogvatartottak egyéni kezelési igényeivel összhangban álló oktatási, szakképzési és munkalehetőségeket, valamint egyéb megfelelő és elérhető – többek között jóvátételi, erkölcsi, spirituális és egészségügyi vagy sport jellegű – támogató programokat kell biztosítani. Az Európai Börtönszabályok 25. pontja szerint a fogvatartás során kiegyensúlyozott programokat kell biztosítani, és lehetővé kell tenni, hogy minden fogvatartott az emberi és társas kapcsolatok elégséges szintű fenntartásához szükséges időt tölthessen a zárkáján kívül.

A Bv. tv. alapján a szabadságvesztés végrehajtásának céljai közé tartozik „a végrehajtás alatti reintegrációs tevékenység eredményeként annak elősegítése, hogy az elítélt szabadulása után a társadalomba sikeresen visszailleszkedjen és a társadalom jogkövető tagjává váljon.”¹⁹ A törvény alapján reintegrációs tevékenység az elítéltek munkáltatása, munkaterápiás foglalkoztatása, általános, illetve középfokú iskolai oktatásban való részvétele, a felsőfokú tanulmányok végzése, a szakképzésben való részvétele, a szakmai gyakorlat megszerzése,²⁰ valamint a szabadidő művelődéssel, sportolással, vallásgyakorlással való hasznos eltöltése.²¹

A koronavírus elleni védekezés érdekében hozott rendkívüli szabályok alapján a fogvatartottak munkáltatása a büntetés-végrehajtás országos parancsnokának döntése alapján szünetelhetett,²² illetőleg felfüggeszthető volt.²³ A fogvatartottak reintegrációs tevékenységekben –

¹⁹ Bv. tv. 83. § (1) bekezdés.

²⁰ Bv. tv. 83. § (3) bekezdés.

²¹ Bv. tv. 164. § (8) bekezdés.

²² A 90/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet 4. § (1) bekezdése alapján a jogszabály 2020. április 6-i hatályba lépését követően az elítélt munkáltatása átmenetileg, a munkába állást akadályozó ok fennállásáig vagy a büntetés-végrehajtás országos parancsnokának döntése alapján szünetelhetett.

²³ A 90/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet 2020. június 1-jén hatályba lépett módosítása értelmében a 3. § (7) bekezdés ca) pontja alapján a veszélyhelyzetre vagy a veszélyhelyzet során elrendelt járványügyi intézkedésre tekintettel a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka egy vagy több bv. intézet tekintetében felfüggeszthette az elítéltek munkáltatását. A veszélyhelyzet megszüntetését követően a 2020. évi LVIII. törvény 237. § (4) bekezdés ca) pontja alapján ezt a járványügyi intézkedésre vagy az egészségügyi válsághelyzettel összefüggő másokra figyelemmel tehetette meg.

oktatásban, szakképzésben, felnőttképzésben való részvétel, művelődési, önképzési, sportolási lehetőségek igénybevétele, bv. intézeten kívüli munkavégzés – való részvételének lehetőségét a jogszabályok alapján a bv. intézet parancsnoka korlátozhatta.²⁴

A látogatás idején a fogvatartottak közül 43 fő, azaz a fogvatartottak kb. 21%-a vett részt a munkáltatásban. A költségvetési munkáltatás mellett külső munkát is végeztek.

A munkáltatásban résztvevő fogvatartottak száma munkahely, beosztás és végrehajtási fokozat szerint:

Munkahely	Dolgozók beosztása	Fogvatartás jogcíme
konyha	1 szakács, 13 konyhai kisegítő	1 fő börtön
		1 fő letartóztatott nem jogerősen elítélt
		8 fő letartóztatott I. fokú ítéletig
		3 fő fegyház
		1 fő Pénzbüntetés helyett átváltoztatott elzárás (továbbiakban: PBH)
Raktár	3 fő segéd munkás	1 fő letartóztatott nem jogerősen elítélt
		1 fő büntetőjogi elzárás
		1 fő börtön
Háziműhely	2 fő udvaros sm., 4 segéd munkás, 1 fő gáz- és készülékszerelő sm.	2 fő letartóztatott nem jogerősen elítélt
		3 fő letartóztatott I. fokú ítéletig
		2 fő börtön
Körlet I. objektum	1 fő fodrász, fürdős segéd munkás	1 fő letartóztatott I. fokú ítéletig
Körlet II. objektum	1 fő mosodás segéd munkás	1 fő letartóztatott I. fokú ítéletig
Szentlőrinc - Gyermekotthon	4 fő segéd munkás	2 fő fegyház
		2 fő börtön
Határépítés	13 fő egyszerű ipari foglalkozású	11 fő börtön
		1 fő fegyház
		1 fő fogház

Fogvatartás jogcíme	Létszám
Börtön	17 fő
PBH	1 fő
Letartóztatott nem jogerősen elítélt	3 fő
Letartóztatott I. fokú ítéletig	14 fő
Fogház	1 fő
Fegyház	6 fő
Büntető jogi elzárás	1 fő
Összesen:	43 fő

A látogatás során a megkérdezett fogvatartottaknak nem volt a munkáltatás körülményeivel kapcsolatos panasza, ugyanakkor többen jelezték, hogy nincs elég munkalehetőség az Intézetben.

Noha a CPT fentebb hivatkozott általános jelentésében kifejtette²⁵, hogy munka, az oktatás alapvető fontossággal bír a fogvatartottak jóléte szempontjából.

²⁴ A 90/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet 3. § (8) bekezdése, továbbá a veszélyhelyzet megszüntetését követően a 2020. évi LVIII. törvény 237. § (5) bekezdése alapján a bv. intézet parancsnoka korlátozhatta az elítéltek Bv. tv. 122. § b), d), e), n) és o) pontjában meghatározott jogait; bv. intézeten kívüli munkavégzését, valamint oktatásban, szakképzésben, felnőttképzésben való részvételét.

²⁵ CPT 2. Általános Jelentés [CPT/Inf (92) 3] 47. pont.

Az Intézetben a középiskolai gimnáziumi oktatást, a Pécsi József Nádor Gimnázium és Szakképző Iskola végzi 2011 óta. Az oktatás heti három napot vesz igénybe és azt az iskola tanárai végzik. A festő, mázoló tapétázó 1,5 éves szakképzést a PSZC Pollack Mihály Műszaki Szakközépiskolája, Szakiskolája és Kollégiuma végzi 2017. január óta. Az oktatás heti négy napot vesz igénybe és azt az iskola tanárai végzik.

Az oktatásban résztvevő fogvatartottak megoszlása, évfolyam és fogvatartás jellege szerint:

Képző intézet	Képzési forma	Évfolyam száma	Létszám	Fogvatartás jellege szerinti felosztás
Pécsi József Nádor Gimnázium és Szakképző Iskola	Levelező	9. évfolyam	2021. szeptember 16-án 26 fő fogvatartott kezdte meg a gimnáziumi 9. osztályt, melyből 2022. június 15-én 13 fő szerzett bizonyítványt.	Letartóztatott: 26 fő
Pécsi József Nádor Gimnázium és Szakképző Iskola	Levelező	9. évfolyam	2022. szeptember 1-én az oktatás új osztállyal indult 29 fővel.	Letartóztatott: 27 fő PBH: 6 fő
PSZC Pollack Mihály Műszaki Szakközépiskola, Szakiskola és Kollégium		I. évfolyam - 1,5 éves szakképzés	2022. szeptember 1-én 16 fő fogvatartottal indult.	Letartóztatott: 9 fő Börtön: 6 fő Fegyház: 1 fő

Az Intézetben több tanfolyamot, csoportfoglalkozást (pl. kis csoportos jobb agyféltekés rajz tanfolyamot) is szerveznek a fogvatartottaknak. Továbbá egyéni foglalkozásokat is tartanak a reintegrációs tisztek, amelyen a fogvatartottak magánéletének kríziseit – pl. családi és zárkán belül problémákat – próbálják feloldani.

Az EFOP-1.3.3. projekt keretében a helyi szakmai megvalósító egyéni és csoportos formában toborzott és végzett tájékoztatást a fogvatartottak részére. 2022. második felében személyiség fejlesztő motivációs csoportfoglalkozást, kompetenciafejlesztő csoportfoglalkozást valósított meg drog prevenció és életvezetés témakörében. 2022-ben az intézetben foglalkozási rehabilitáció (szabadulást követően a munkaerőpiacra és a társadalomba való sikeres visszavezetés a célja az új projektemnek) valósult meg új programelemeként, mely tevékenység során fonalgrafikával faliképeket készítettek a fogvatartottak.

A Drogambulancia munkatársai folyamatosan tartottak függőséggel, társfüggőséggel kapcsolatos csoportfoglalkozásokat.

Egyéni és csoportos foglalkozások zajlanak a kábítószer káros jelenségei témakörben is, ahol a már drogos „karrier” kezelése mellett a megelőzés is megjelenik célként.

A fogvatartási kockázatok csökkentésére irányuló foglalkozások keretén belül a reintegrációs tisztek droghasználat megelőzése, agresszivitást csökkentő, illetve dohányzást leszoktató kiscsoportos foglalkozásokat tartottak a fogvatartottak részére.

Könyvek kölcsönzése folyamatosan biztosított a fogvatartotti könyvtárból. A reintegrációs tiszt kíséri a fogvatartottat a könyvtárba. Vannak idegen nyelvű könyvek is.

A fogvatartotti konditerem térítés ellenében használható. Bár a meghallgatott fogvatartottak valamennyien úgy nyilatkoztak, hogy a terem 1800 Ft-os díja miatt nem veszik azt igénybe.

A napi 1 óra szabadlevegőn tartózkodás biztosított a fogvatartottaknak sétaudvaron, ahol saját testsúlyos edzést tudnak végezni a fogvatartottak. Ezt a meghallgatott fogvatartottak is megerősítették.

Szintén biztosított volt az egyéni és csoportos vallásgyakorlás. Református lelkész dolgozik az Intézetben, rendszeres tart közös istentiszteletet, melyen sok fogvatartott vesz részt. A muszlimok részére biztosítják a reggeli és esti szertartásos imádságot. Emellett egy katolikus hitoktató és a Sion gyülekezetétől is szoktak foglalkozásokat tartani az Intézetben.

A Baranya Ifjúságáért Nonprofit civil szervezettel is szoros az együttműködés aszociális kapcsolatok és a családi kapcsolatok terén.

A fogvatartottak mindennapos TV-nézésről, zenehallgatásról, kártyázásról, sakkjátékról, rajzolásról és levélírásról számoltak be szabadidős programként.

Az NMM felhívja a figyelmet, hogy a szabadságuktól megfosztott személyek számára kiemelt fontosságú az olyan értelmes időtöltés, amely segíti a társadalomba való visszailleszkedésüket.

Az NMM felhívja a figyelmet arra, hogy a szabadságuktól megfosztott nők részére ugyanolyan feltételek mellett kell értelmes tevékenységeket (munka, képzés, oktatás, sport, stb.) felkínálni, mint férfitársaik számára, sőt, a körülményektől függően, ha a nők számára nem biztosítanak egyenlő hozzáférést a rezsimben kínált tevékenységekhez, az már kimerítheti a megalázó bánásmód fogalmát.²⁶

2.8. Panaszkezelés

A fogvatartottak a büntetés-végrehajtási ügyben vagy a fogvatartással összefüggésben kérelmet terjeszthet elő és a kérelemről hozott döntéssel szemben panaszt nyújthatnak be, továbbá egyéb jogorvoslati jog illetik meg őket, melyeket írásban vagy szóban terjeszthetnek elő.

A Házirend szerint²⁷ a szóbeli előterjesztés fórumai: a bv. ügyészi meghallgatás, bv. szerv vezetői meghallgatás, a büntetés-végrehajtási osztályvezetői és a nyilvántartó csoport vezetői meghallgatás, a gazdasági vezetői meghallgatás, biztonsági osztályvezetői meghallgatás, a reintegrációs tiszti meghallgatás, a bv. pártfogói meghallgatás.

Írásbeli előterjesztés módja: közvetlenül az intézet parancsnokának címzett beadványait az intézetben elhelyezett, külön megjelölt levelesládában helyezheti el, melynek nyitása az intézetparancsnok közvetlen hatásköre. A hatóságokhoz, hivatalos szervekhez írt beadványt, megkeresést lezárt borítékban kell kiadni, a postai szabályoknak megfelelően megcímezve és felbélyegezve. A lelkész részére az erre a célra rendszeresített gyűjtőládába helyezheti el kérelmét. A KIOSZK rendszeren elektronikusan terjesztheti elő kérelmét.

Az írásban előterjesztett kérelmet elsősorban a körleten elhelyezett ládában kell elhelyezni vagy a reintegrációs tisztnak kell átadni. A kérelemben foglaltak megalapozása, alátámasztása a kérelmező feladata. Amennyiben a fogvatartott írni vagy olvasni nem tud, akkor kérelmére a panaszát két érdektelen tanú jelenlétében jegyzőkönyvbe kell foglalni.

A kérelem, továbbításra kerül az illetékes szervezeti egységhez, arról a szervezeti egység vezetője dönt. A kérelem elbírálásnak általános határideje 30 nap – ha az ügy jellege szükségessé teszi, abban az esetben soron kívül kell azt elbírálni. Az ügyintézési határidő indokolt esetben 30 nappal meghosszabbítható. Az ügyintézési határidőbe nem számít be a hiánypótlásnak, a hivatalból történő iratok beszerzésének, a megkeresésnek, a szakértői vélemény, illetve a pártfogó felügyelői vélemény elkészítésének és az indítványozott tanúmeghallgatások teljesítésének időtartama. A kérelem, illetve a panasz elbírálásáról, valamint a határidő meghosszabbításáról az érintett és a kezdeményező egyaránt tájékoztatást kap.

Érdemi vizsgálat nélkül el lehet utasítani az ugyanazon ügyben hat hónapon belül (feltételes szabadságra bocsátás kérelem esetén egy éven belül) ismételt előterjesztett kérelmet, ha az új tényre vagy körülményre nem hivatkozik.

Panasszal élhet a döntés (intézkedés, határozat) ellen, vagy annak elmulasztása esetén az intézkedés, vagy a döntés közlésétől, illetve annak elmulasztásától számított 15 napon belül a következő személyekhez :az intézet szervezeti egységei, annak vezetői és a reintegrációs tisztek tekintetében a bv. szerv vezetőjéhez; ha a döntést a bv. szerv vezetője, vagy – jogszabályban meghatározott esetekben – a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága kijelölt szervezeti egységének a vezetője hozta, akkor a panaszt az országos parancsok bírálja el; ha jogszabályban meghatározott esetekben az ügyében első fokon az országos parancsnok döntött, akkor a panaszt a büntetés-végrehajtásért felelős miniszter bírálja el.

²⁶ CPT előírások - Kivonat a 10. Általános Jelentésből [CPT/Inf (2000) 13] 25. pont

²⁷ Házirend VIII. fejezet

A panaszt írásban kell benyújtani, és a reintegrációs tisztnak kell átadni, vagy a részleg elhelyezettládában kell elhelyezni, vagy arról jegyzőkönyvet kell felvenni.

A panasz, továbbításra kerül az elbírálásra jogosulthoz. A panaszt 30 napon belül kell elbírálni, kivéve, ha az ügy jellege ezt soron kívül szükségessé teszi. E határidő indokolt esetben harminc nappal meghosszabbítható. A panasz elbírálásáról, valamint a határidő meghosszabbításáról a fogvatartottat (a panasztevőt) írásban tájékoztatni kell. A panasz elbírálásáról szóló határozat ellentővábbi jogorvoslatnak nincs helye.

Az Intézet parancsnokának Panaszintézkedése részletesen szabályozza a kapcsolattartók által benyújtott panaszok kezelését, illetve a kártalanítási és egyéb kérelmek, panaszok elbírálásának részletszabályait²⁸. Az elítelt és az egyéb jogcímen fogvatartott büntetés-végrehajtási ügyben vagy a fogvatartással összefüggésben kérelmet terjeszthet elő Bv. tv. 10.§-a alapján, írásban, szóban, KIOSZK rendszer alkalmazásával.

A reintegrációs tisztek feladata a kérelmek rögzítése a közhiteles nyilvántartásban, a kérelem kiadását követő 2 munkanapon belül. A papír alapú kérelmek mellett a KIOSZK rendszeren indított kérelmek indokoltságát is ellenőrizni kell.

A kérelem ügyintézését a szakterületi véleményezést nem igénylő esetekben 5 munkanapon belül, egyéb esetben 30 napon belül végre kell hajtani. Hiánypótlás esetén a fogvatartott figyelmét egyéni foglalkozásban kell felhívni, a kérelmet alátámasztó iratok beszerzése céljából. Amennyiben szakértői vagy pártfogó felügyelői vélemény vagy környezettanulmány beszerzése válik szükségessé, a kérelem határideje az iratok beérkezéséig nyugszik, ennek tényét a véleményezésnél rögzíteni kell.

A papír alapú kérelmeket a szociális segédelőadó, távollétében a reintegrációs tisztek továbbítják a véleményezési- vagy döntésre jogosult szakterületek felé, további véleményezés esetén a szakterületek gondoskodnak a továbbításról. Az érintett szakterületek, valamint a döntéshozó a kérelemre és a közhiteles nyilvántartásban is rögzíti a véleményt, döntést. A Bv. tv. 20 § (7) bekezdésében előírt esetekben a döntés meghozatalára jogosult szakterület vezetője vagy az Intézetparancsnok a kérelem elbírálása szerinti döntéséről határozatot hoz. A határozat tartalmi elemeit a Bv. tv. 22. §-a írja elő.

A határozatot kihirdetés vagy kézbesítés útján kell közölni, ami a reintegrációs tisztek feladata. Amennyiben a kérelmet nem fogvatartott terjesztette elő, akkor a döntésről a kérelmezőt is tájékoztatni kell.

A kérelem elbírálása során hozott döntés ellen, illetve annak elmulasztása miatt a fogvatartott panasszal fordulhat az Intézetparancsnokhoz. Az intézetparancsnok vagy a BVOP kijelölt szervezeti egységének vezetője által hozott döntés ellen a panaszt az országos parancsnok felé kell benyújtani. Az országos parancsnok döntése ellen benyújtott panasz elbírálása a büntetés-végrehajtásért felelős miniszter hatásköre.

A meghallgatott fogvatartottak alapvetően tisztában voltak a panaszelőterjesztés lehetőségével, módjával. A reintegrációs tisztekhez fordulhattak, ha gondjuk volt, alapvetően segítőkészeknek írták le valamennyien őket, illetve kérelmi lapon tudták megtenni a panaszukat és parancsnoki meghallgatást is lehetett kérni. *Az NMM panaszmechanizmus működése kapcsán nem tárt fel visszasságot.*

2.9. Személyi állomány helyzete (létszám, fluktuáció, munkavégzési körülmények, oktatás)

A látogatás napján az engedélyezett költségvetési létszám 144 fő volt (140 teljes és 4 részmunkaidős), ebből 118 hivatásos státusz, 12 rendvédelmi alkalmazott, 1 fő munkavállaló, 2 fő fegyveres biztonsági őr státusz volt betöltve, tehát összesen 11 státusz betöltetlen.

²⁸ Panaszintézkedés 72-81. pont

A személyi állomány létszáma szervezeti egységenként

	Engedélyezett státusz
Vezetői törzs	3
Vezetői közvetlen	5
Személyügyi és Szociális Osztály	3
Biztonsági Osztály	81
Büntetésvégrehajtási Osztály	18
Gazdasági Osztály	20
Informatikai Osztály	5
Egészségügyi Osztály	5
Összesen	140

A parancsnok elmondása szerint 5% körüli az éves fluktuáció. 2022-ben próbaidő alatt 1 tiszthelyettes, 1 rendvédelmi alkalmazott, közös megegyezéssel 1 tiszthelyettes, 5 rendvédelmi alkalmazott, továbbá 3 munkavállaló és 2 fegyveres biztonsági őr távozott. Továbbá áthelyezéssel 2 tiszthelyettes szolgálati viszonya szűnt meg. 2022-ben 4 tiszthelyettes (3 fő áthelyezés, 1 fő új felvétel), 3 munkavállaló, 2 rendvédelmi alkalmazott kezdte meg a munkáját az Intézetben.

Már a 2021. évi Éves Önértékelő Jelentés²⁹ is problémaként jelezte a távozóknak emelkedő számát. A távozóknak elsősorban a magasabb jövedelem, valamint a kiszámíthatóbb munkaidő miatt hagyták el a szervezetet. Az utánpótlást más bv. intézetből történő áthelyezéssel és új kinevezéssel valósult meg. Utánpótlás céljából különböző internetes felületeken állás hirdetéseket adtak fel, a Baranya Megyei Kormányhivatal által szervezett állásbörzén vettek részt, valamint az intézet facebook oldalán hirdettek.

A látogatás évében a munkaerő pótlása végett kifejezett toborzást nem végzett az Intézet.

A munkavégzési körülményekkel elégedettek voltak a személyi állomány meghallgatott tagjai, úgy nyilatkoztak, hogy átlagos az adminisztrációs leterheltségük, megfelelő az anyagi ellentételezésük, valamint pozitív a vezetők viszonya az állományhoz, és heti 1 értekezletük van.

Az állomány képzése, kompetenciáinak fejlesztése a központilag elrendelt e-learning képzések teljesítésével valósult meg. Emellett 2022. március és szeptember hónapban került sor a BVOP által meghatározott eligazítással egybekötött oktatásra.

A rendelkezésre bocsátott adatok alapján az Intézetben a fenti körülmények mellett jelentős volt a túlórák száma.

A személyi állomány túlóráinak száma (havi bontásban)

Év	2021			2022			100% + eltérése +/- %
	+	-	200%	+	-	200%	
Hónap							
január	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
február	175,00	35,25	8,75	1066,00	21,25	44,00	509,10%
március	0,00	0,00	0,00	39,25	0,00	3,00	
április	246,00	38,00	15,25	1309,00	0,00	55,00	432,10%
május	0,00	0,00	0,00	7,25	0,00	0,00	
június	306,50	22,50	15,50	1463,50	0,00	78,50	377,50%
július	0,00	0,00	0,00	87,50	0,00	0,00	
augusztus	1108,00	1,50	85,00	2141,00	,	26,50	93,20%
szeptember	0,00	0,00	0,00	24,00	0,00	0,00	
október	982,75	9,50	90,00	2223,00	0,00	341,00	126,20%
november	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	

²⁹ 2021. évi Éves Önértékelő Jelentés 16. o.

december	1269,00	3,00	109,00				-100,00%
összesen	4087,25	109.75	323,50	8360,50	21,25	548,00	104,60%

A személyi állomány munkavégzési körülményeivel kapcsolatban nem tárt fel visszasságot az NMM, de felhívja a figyelmet, hogy az állomány tartós létszámiánya, az emiatt szükségessé váló túlmunka és a megnövekedett munkaterhek okozta stressz alkalmas lehet arra, hogy hátrányosan befolyásolja a fogvatartottakkal való bánásmódot, ami veszélyezteti az embertelen, megalázó bánásmód vagy büntetés tilalmának érvényesülését.

2.10. A fogvatartottak egymás közti és a személyi állománnyal kapcsolatos viszonya (bánásmód, fogvatartottak jutalmazása és fegyelmi helyzete)

A fogvatartottak elmondása a szerint az örök korrekten bánnak velük. Legtöbbjük arról számolt be, hogy a személyi állomány tagjaival jó a viszonya. A személyi állomány tagjai nem használnak lealacsonyító kifejezéseket, nem üvöltöznek, nem káromkodnak.

A személyi állomány tekintetében 2021-ben 6 büntető és 7 fegyelmi eljárás indult, méltatlansági eljárásra nem került sor. Büntetőeljárásban 1 fővel szemben szabott ki az ügyészség megrovást, a Btk. 345. §-ba ütköző hamis magánokirat felhasználásának vétsége miatt, míg a többi, fogvatartotti feljelentést követő eljárás megszüntetésre került. A fegyelmi eljárások elmarasztalással záródtak, 1 fő figyelmeztetésben, 1 fő megrovásban, 4 fő feddés fenyítésben, 1 fő pedig pénzbírságban részesült.

A 2022-ben 2 büntetőeljárás indult a személyi állomány tagjaival szemben, szolgálaton kívüli magatartásuk végett, mindkét esetben méltatlansági eljárást eredményezően, míg fegyelmi eljárás 7 esetben, méltatlansági eljárás az említett 2 esetben indult. A büntető és így a méltatlansági eljárások jelenleg is folyamatban vannak, míg a fegyelmi eljárások 6 fővel szemben feddés fenyítéssel, 1 esetben megszüntetéssel záródtak.

Fogvatartott sérelmére elkövetett cselekmény miatt fegyelmi vagy büntetőeljárás nem indult.

2022-ben 3 esetben volt fogvatartottak kapcsolatos rendkívüli esemény a parancsnok tájékoztatása szerint (1 esetben rongálás, 3 esetben pedig tiltott tárgy miatt).

A fogvatartottak egymás közötti verbális, fizikai vagy szexuálisan bántalmazásáról egyik meghallgatott fogvatartott se számolt be.

A 2021. évi Éves Önértékelő Jelentés³⁰ szerint 2021-ben 111 fegyelmi eljárás indult, ebből 56 esetben született fenyítés. A fegyelmi felelősségre vonások száma tekintetében majdhogynem 50%-os csökkenés tapasztalható (2020. évben 183 fegyelmi eljárás indult, ebből 110 esetben született fenyítés). A fogvatartottak által elkövetett fegyelmi eljárások 11 esetben megszüntetéssel, 6 esetben kioktatással, 20 esetben feddéssel, 1 esetben személyes szükségletekre fordítható összeg csökkentése fenyítéssel, 11 esetben programokon való részvétel tiltása fenyítéssel, 23 esetben pedig magánelzárás fenyítéssel záródtak. Fegyelmi ügyek összevonására 25 esetben került sor. A fegyelmi jogkör gyakorlója 7 esetben tagadta meg és 3 esetben függesztette fel (büntetőeljárás befejezéséig) a fegyelmi eljárás lefolytatását. A többlétszolgáltatások megvonása és a magánál tartható tárgyak körének korlátozása fenyítési formában nem részesült fogvatartott.

A bv. bíró felé továbbított fegyelmi ügy másodfokú eljárásra 2020-ban 2, a tárgyévben 3 esetben fordult elő. Mindhárom esetben a fegyelmi jogkör gyakorlója által kiszabott magánelzárás fenyítéseket helybenhagyta a Pécsi Törvényszék.

A fegyelmi cselekmények fajtái legtöbb esetben: 28 alkalommal rongálás, 20 alkalommal utasítás megtagadása, 16 alkalommal verekedés, fogvatartott társ bántalmazása, 11 alkalommal tiltott kapcsolattartás, 9 alkalommal szándékos egészségkárosítás elkövetése végett indult eljárás.

Büntetőfeljelentésre 3 fő fogvatartott esetében került sor fogvatartott társuk bántalmazásának gyanúja miatt, továbbá 1 fő esetében hivatalos személy elleni erőszak bűncselekmény elkövetése

³⁰ 2021. évi Éves Önértékelő Jelentés 7-8. o

végezt. Fogvatartott rezsimbe és biztonsági kockázatba sorolásának felülvizsgálatát az intézet minden esetben elvégezte.

A 2021. évi Éves Önértékelő Jelentés szerint jutalmak a hatályos szabályozóknak megfelelően összevontan, illetve a fokozatosság elvét szem előtt tartva kerültek elbírálásra. A fogvatartottak jutalmazása az előző év adataihoz viszonyítva (2020-ban 111 esetben) közel a harmadára esett vissza. 2021-ben, 40 esetben részesült fogvatartott jutalomban (12 esetben példamutató magatartás, 9 esetben tanulásban tanúsított szorgalom, 9 esetben, munkában elért eredmény, 9 esetben közösség érdekében végzett tevékenység1 esetben önként vállalt plusz feladat végett). Mind a 40 esetben a reintegrációs tisztek saját hatáskörben bírálták el a jutalmazási javaslatokat és részesítették Dicséret jutalomban az azt kiérdemlő fogvatartottakat.

A fogvatartotti fegyelmi adatok és jutalmazás 2021 és 2022. évben:

	2021 (db)	2022 (db)
Fegyelmi eljárás	111	96
- ebből fenyítéssel záruló	56	60
Jutalmazás	40	6

A fenti számok alátámasztani látszanak a többi büntetés-végrehajtási intézetben tapasztalt fogvatartotti előadásokat, miszerint változott a jutalmazási gyakorlat a bv. szervezeten belül, és *nehéz jutalomban részesülni*. A vizsgált intézetben ilyen közvetlen előadás nem volt, de senki sem számolt be a fogvatartottak közül arról, hogy ott-tartózkodása alatt kapott volna jutalmat.

A CPT hangsúlyozza, hogy az örök professzionalizmusához az szükséges, hogy képesek legyenek kulturált és humánus módon bánni a fogvatartottakkal, miközben ügyelnek a biztonságra és a rendre. Az örök és a fogvatartottak közötti konstruktív és pozitív viszony kialakítása csökkenti a bántalmazások veszélyét, növelik a kontrollt és a biztonságot is³¹.

Az intézetben komoly problémát jelent a külföldi fogvatartottak magas száma és a személyi állomány csekély százaléku nyelvtudása. A parancsnok szerint az állomány kb. 20 %-a beszél valamilyen idegen nyelvet, főleg angol, német, illetve román nyelven tudnak. Szeretnének helyi nyelvi képzést biztosítani, de még nem mérték fel, hogy mekkora igény lenne erre az állomány részéről. A meghallgatott fogvatartottak úgy nyilatkoztak, hogy a külföldi fogvatartottak szoktak tolmácsot kapni, sőt ha a védő nem beszél az adott nyelvet, vele is mehet tolmács. Viszont a mindennapi életben az utasítások nagy részét a nyelvtudás hiánya miatt nem értik a külföldiek.

A fogvatartottakkal szembeni bánásmód, illetve a fogvatartottak egymással szembeni bánásmódja kapcsán rendszerszintű problémát nem észlelt az NMM a vizsgált intézményben, ugyanakkor felhívja a figyelmet, hogy az Intézetnek mindent meg kell tennie annak érdekében, hogy a fogvatartottakat érő kínzás, az embertelen, megalázó bánásmód, bántalmazás előfordulását megelőzze a fogvatartottak egymás közötti viszonyában is.

A külföldi fogvatartottak magas száma miatt biztosítani kell a fogvatartottak alapvető kommunikációját, az ehhez szükséges nyelvtudást és tolmácsot a személyi állomány oldalán, hiszen ha a fogvatartottak és a személyi állomány tagjai nem értik egymást, az a fogvatartott jogérvényesítésének is akadály lehet.

A NMM álláspontja szerint a fogvatartottak jutalmazásának csökkenése nem vezet a pozitív fogvatartott-személyi állomány tagja közötti viszonyhoz. Az indokolatlanul szűken mért jutalmazás nem jelent kellő motivációt számukra, hogy teljesítményükkel kitűnjenek a többiek közül.

3. Összefoglalás

A Baranya Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézet alaptevékenysége a letartóztatással, biztonsági- és egyéb fontos okból elhelyezett felnőtt korú férfi elítéltek szabadságvesztésével összefüggő büntetés-végrehajtási feladatok ellátása.

³¹ CPT 11. általános jelentés [CPT/Inf (2001) 16] 26. pont.

Az intézet befogadóképessége 188 férőhely, az I. objektumban 130 fő, a II. objektumban 58 fő helyezhető el.

Minden a börtönben nyújtott szolgáltatást, ott folytatott tevékenységet kedvezőtlenül érint, ha több fogvatartott vesz bennük részt, mint ahányra azt eredetileg tervezték és az életminőséget így az egész börtönben rontani fogja, ezáltal a túlszűfoaltság kedvezőtlen hatásai embertelen és megalázó fogvatartási viszonyokhoz vezetnek. Mindezek alapján felhívja az NMM a figyelmet arra, hogy a tartós túlszűfoaltság veszélyezteti az embertelen és megalázó bánásmód tilalmának az érvényesülését.

A fogvatartottak befogadásával kapcsolatban a vizsgálat nem tárt fel alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt.

Az NMM az elhelyezési körülmények és higiéniai körülmények kapcsán nem tapasztalt visszásságot. A látogatás idején az egy fogvatartottra jutó lélettér megfelelt mind a hazai jogszabályok, mind a nemzetközi standardok minimális lélettérre vonatkozó előírásainak.

A látogatócsoport a járványhelyzettel kapcsolatos tájékoztatás tekintetében alapvető joggal összefüggő visszásságot nem tapasztalt.

Az NMM újra felhívja a figyelmet, hogy a fogvatartott nőkkel való bánásmódra vonatkozó ENSZ dokumentum, a Bangkoki Szabályok 5. pontja értelmében a fogvatartott nők esetében biztosítani kell a speciális higiéniai szükségleteik kielégítéséhez szükséges eszközöket, beleértve e körbe az térítésmentes intimbetéteket is. Ebbe az is beletartozik, hogy megfelelő mennyiségben álljon rendelkezésre a fogvatartott számra az intimbetét, tampon. Az Európai Börtönszabályok 34.1 pontja szerint pozitív intézkedéseket kell hozni a fogvatartott nők sajátos szükségleteinek kielégítése érdekében. A CPT rámutatott, hogy az, ha nem gondoskodnak a nők alapvető higiéniai szükségleteiről – mint az intim higiéniai termékek, pl. betét és tampon biztosítása – már önmagában is megalázó bánásmódot jelent.

Tekintettel arra, hogy a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága 2024. május 29-én úgy nyilatkozott, hogy az NMM jelentésének hatására valamennyi bv. intézetre kiterjedően módosították a fogvatartottak birtokában tartható tárgyak listáját, e körben az NMM nem fogalmaz meg ajánlást.

Az NMM felhívja a figyelmet arra, hogy „a jobb minőségű ételmezésnek közismerten pozitív hatása van a fogvatartottak hangulatára”, ami hozzájárulhat az egymás közötti, illetőleg a személyi állománnyal való kapcsolatukban kialakuló konfliktusok csökkenéséhez, illetve egészségmegőrző hatása is van, ezért célszerű az étlap összeállításába diétetikust bevonni, illetve biztosítani kell a diétás étkezés szakmai előírásait és konyhatechnikai követelményeit is.

A kiétkeztetéssel kapcsolatban az NMM nem állapított meg alapjoggal összefüggő visszásságot.

A vizsgálat a fogvatartott személyek egészségügyi és pszichológiai ellátásával kapcsolatban alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem tárt fel.

A kapcsolattartás kapcsán az NMM felhívja a figyelmet, hogy az Alaptörvény VI. cikkében biztosított családi élethez való joggal és a III. cikkben foglalt megalázó bánásmód tilalmával összefüggő visszásságot eredményezhet, ha a fogvatartottak csak úgy találkozhatnak a hozzátartozóikkal, hogy őket teljes mértékben egy plexifal választja el egymástól. Tekintettel azonban arra, hogy a BVOP időközben 2024. július 1-vel módosította a látogatás végrehajtásának eljárási szabályairól szóló 12/2020 (IV. 24.) BVOP utasítást³², valamint 2025. március 1-jétől módosulnak a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény vonatkozó rendelkezései, az NMM a jelen jelentésben nem fogalmaz meg ajánlást a látogatófogadás kapcsán. A kapcsolattartás egyéb – fentebb leírt – formáival kapcsolatban az NMM nem tárt fel alapjoggal összefüggő visszásságot.

³² 10/A. „A csoportos látogatást – a 10/C. pontban meghatározott kivétellel – a fogvatartottat és látogatóit egymástól elszeparáló, a tiltott tárgyak esetleges átadásának észlelését elősegítő térelválasztó elemmel felszerelt asztaloknál kell végrehajtani.

10/B. Csoportos látogatás során az üdvözlés és elköszönés közben történő érintkezés az I., II. és III. kategóriába sorolt elítéltek, valamint az enyhébb és általános rezsime kategóriába sorolt letartóztatottak részére engedélyezett a közeli hozzátartozónak minősülő kapcsolattartóikkal. Ebben az esetben a fogvatartottak és kapcsolattartók fokozott átvizsgálása a tiltott tárgyak bejutásának megakadályozása érdekében nem mellőzhető.

10/C. A látogatás során teljes, padlótól mennyezetig épített térelválasztó elemet kell alkalmazni azon fogvatartottak esetében, akik a látogatást megelőző egy évben tiltott tárgy tartásáért fegyelmi fenyítést kaptak. Ebben az esetben a fogvatartott és látogatója között a testi kontaktus minden formája tilos.”

Az NMM felhívja a figyelmet, hogy a szabadságuktól megfosztott személyek számára kiemelt fontosságú az olyan időtöltés, amely segíti a társadalomba való visszailleszkedésüket.

Az NMM felhívja a figyelmet arra, hogy a szabadságuktól megfosztott nők részére ugyanolyan feltételek mellett kell értelmes tevékenységeket (munka, képzés, oktatás, sport, stb.) felkínálni, mint férfitársaik számára, sőt, a körülményektől függően, ha a nők számára nem biztosítanak egyenlő hozzáférést a rezsimben kínált tevékenységekhez, az már kimerítheti a megalázó bánásmód fogalmát. Az NMM panaszmechanizmus működése kapcsán nem tárt fel visszásságot.

A személyi állomány munkavégzési körülményeivel kapcsolatban nem tárt fel visszásságot az NMM, de felhívja a figyelmet, hogy az állomány tartós létszámihiánya, az emiatt szükségessé váló túlmunka és a megnövekedett munkaterhek okozta stressz alkalmas lehet arra, hogy hátrányosan befolyásolja a fogvatartottakkal való bánásmódot, ami veszélyezteti az embertelen, megalázó bánásmód vagy büntetés tilalmának érvényesülését.

A fogvatartottak elmondása a szerint az örök korrekten bánnak velük. A személyi állomány tagjai nem használnak lealacsonyító kifejezéseket, nem üvöltöznek, nem káromkodnak.

A fogvatartottakkal szembeni bánásmód, illetve a fogvatartottak egymással szembeni bánásmódja kapcsán rendszerszintű problémát nem észlelt az NMM a vizsgált intézményben, ugyanakkor felhívja a figyelmet, hogy az Intézetnek mindent meg kell tennie annak érdekében, hogy a fogvatartottakat érő kínzás, az embertelen, megalázó bánásmód, bántalmazás előfordulását megelőzze a fogvatartottak egymás közötti viszonyában is.

A külföldi fogvatartottak magas száma miatt biztosítani kell a fogvatartottak alapvető kommunikációját, az ehhez szükséges nyelvtudást és tolmácsot a személyi állomány oldalán, hiszen ha a fogvatartottak és a személyi állomány tagjai nem értik egymást, az a fogvatartott jogérvényesítésének is akadálya lehet.

A NMM álláspontja szerint a fogvatartottak jutalmazásának csökkenése nem vezet a pozitív fogvatartott-személyi állomány tagja közötti viszonyhoz. Az indokolatlanul szűken mért jutalmazás nem jelent kellő motivációt számukra, hogy teljesítményükkel kitűnjenek a többiek közül.

4. Ajánlások, javaslatok

A látogatás megállapításaival összefüggésben az Ajbt. 32. § (1) bekezdése alapján felkérem az Intézet parancsnokát, hogy

1. tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy az élelmezés során több zöldséget és gyümölcsöt kapjanak a fogvatartottak;
2. tegye lehetővé, hogy a női fogvatartottak is nagyobb számban részt vehessenek a munkáltatásban, illetve egyéb programokat (képzés, oktatás, sport, stb.) is szervezzenek nekik;
3. vizsgálja meg, milyen módon lehet a túlzásfolttságot csökkenteni az intézményben;
4. tegye meg a szükséges intézkedéseket az Intézet üres álláshelyeinek betöltése érdekében;
5. mérje fel a személyi állomány valós, gyakorlati idegen nyelv-tudását és szervezzen idegen-nyelvi képzést a számukra, akár egyéni képzést lehetővé tevő hang- és videó oktatóanyagok elérhető tételével;
6. vizsgálta felül a fogvatartottak jutalmazási gyakorlatát, és dolgoztasson ki módszereket, hogy a fogvatartottakat miként lehetne eredményesebben motiválni és jutalmazni az elvégzett munkájukért vagy magatartásukért.

Budapest, 2024. az elektronikus dátumbélyegző szerint

Dr. Kozma Ákos